

עוד בענין ספק סכנה וסכנת הרבים

לכ' ידידי... נ"י,

אחדשה"ט, מכתבך השני הגיעני לנכון ובמענה לשאלותיך אנסה בס"ד להקיף וגם לפרט עד כמה שיד יד כהה מגעת.

- שאלת, "איך הגדירו חז"ל מה נחשב ספק סכנה?" אפשר לקבע ציון דרך כמותי, אבל כמדומה שא"א לקבע גבול כמותי מדוייק. כבר נפסקה ההלכה ללא עוררין שמחללין שבת על היולדת בין אמרה צריכה אני ובין לא אמרה צריכה אני (מתני' וגמ' שבת קכח; קכט.) ואע"פ שאין אחד מני אלף מתה (מ"מ הל' שבת ב:יא, מג"א סי' ש"ל סק"ג, שו"ע הגר"ז שם סק"א, משנ"ב שם סק"ה, ועוד). וא"כ אפשר לקבע שאפי' שיעור תמותה פחות מ-1% נחשב לספק סכנה. אכן כמדומה שמעבר לזה לא נתפרש גבול מדוייק. וכן ישנן הרבה ספקות שלעולם אינם נתפסים בהערכה כמותית, וגם לגביהן מתעוררת שאלתך. ובאלו נתחבט הגרש"ז אויערבאך זצללה"ה וקבע שתלוי באם חוששין או לא. ומעולם לא תלה חובת הזהירות בסכנה ידועה (כפי שהוגדרה בדברי המ"א ועוד גדולי הפוסקים הנ"ל) באם חוששין או לא. אכן קבע לן שמעבר לאותו ציון דרך כמותי א"נ באותם ספקות שאינם נתפסים בהערכה כמותית תלוי אם חוששין או לא. וכל זה מוכח ומוכרח מתוך דבריו ודברי תלמידו הגדול הגר"י נויברט זצללה"ה כאשר נתברר במכתבנו הקודם.

ומש"כ שם הגרש"ז וז"ל, קצת דוגמא לכך הרכבת [זריקת] אבעבועות לילדים, אף על גב דמצד הדין אפשר שצריכים באמת להזדרז ולעשותו בהקדם האפשרי אם הרופא אומר שכבר הגיע הזמן לעשותו, אך אעפ"כ אין רגילין כלל לעשותן בבהילות ובזריזות, ולפיכך אף אם באמת יש בזה קצת סכנה הו"ל כמ"ש חז"ל והאידינא שומר פתאים ד' וחלילה לחלל שבת עבור כך כו', עכ"ל, פשר דבריו: הרופאים קובעים באיזה גיל קטנים מוכשרים לקבל החסונים למיניהן. למשל, קבעו לחסון נגד אבעבועות בהגיע התינוק לגיל שנה. מבחינה עיונית (in theory) אם תינוק לא יקבל החסון עד שבוע אח"כ ישנה קצת סכנה מכיון שאפשר שיחלה מחמת אותו איחור. והוא שכתב הגרש"ז "אף אם באמת יש בזה קצת סכנה". אבל אין ידוע לנו אם קיימת סכנה מבחינה מעשית (in practice), שהרי יש כל מיני סכנות רחוקות עיוניות שאינן בכלל מעשיות, כידוע. כל כגון דא קבע לן הגרש"ז שהדבר תלוי באם חוששין.

[והנה כל מה שנתבאר הוא איך קובעים אם מצב מסויים או מחלה מסויימת נחשב ספק סכנה. אכן כאשר מדובר במחלה חמורה שודאי נחשבת לסכנה, אזי לעולם חוששים גם לספק רחוק "ספק פקו"נ להקל, וכל ספיקות שאתה יכול להרבות אתה מתירם", ל' מרן אא"ז זצללה"ה מתוך איש ההלכה.]

- שאלת, "[אין] אנו חוששים לספק סכנה ו[כולנו] נוסעים במכוניות ובמטוסים אפילו לחופש שאין בו שום הכרח" ומ"ש קובי"ד שחייבים לחשש? בקשר לנסיעה במכונית או במטוס מדובר בסכנת יחיד ומדת הסכנה כה נמוכה ששייכת לתחום שהכריע בו הגרש"ז שתלוי באם חוששין. ואין אנו חוששין. אכן בקשר לקובי"ד מדובר בסכנה ידועה וגדולה לרבים, והדברים כבר נתבארו באר היטב.

- שאלת, "[לפי] היסוד של סכנת רבים] האם מוטל עלינו בכל שנה ושנה להציל נפשות בסגירת הבתי כנסיות ובתי ספר מחמת הוירוס (flu)?"

בצורה שהשאלה הוצעה, תשובתה בצדה במטבע קצר – ודאי שלא, שהרי השפעת (flu) משתייכת למציאות הקבועה, ואילו פקו"נ דוחה אך ורק לפי שעה ואינו מבטל לעולם, עי' מש"כ בנספח א' למאמר שומר פתאים ה'.

אכן מסתמא התכוונת להקשות בצורה מקיפה יותר על מש"כ שם "המחלה קובי"ד 19 כו' הכניסה את העולם כו' לתקופה חדשה. ומכיון שהחיים נשתנו גם אורח החיים חייב להשתנות במקביל ובהתאם". והנך שואל הרי בשנים ודורות שעברו גדולי ישראל לא דרשו מאתנו לשנות אורח החיים שלנו למנע

התפשטות השפעת שלפי ההערכות הורגת מידי שנה בשנה עשרות אלפי איש (בערך, 34,000). גם בצורה זו, תשובת השאלה בצדה, אכן במטבע ארוך קצת.

חושבני, שלמרות הסטטיסטיקה, במשך השנים נתפס אצל גדולי ישראל ברוב חכמתם בצורה אינטואיטיבית שבציבור דידן עם אורח חיים דידי' השפעת לא נחשבה סכנה ואפי' לרבים. וכן כמדומה העיד ומעיד הנסיון שבצבור שלנו לא נשמע שיפטרו מחמת השפעת, ובזה כבר נתישבה קושייתך. ע"כ לא הורו לנו לשנות או לצמצם. ואילו מחלת הקובי"ד 19 הפילה חללים רבים תוך קהילותינו, כידוע לדאבון כולנו. וממילא חייבים אנו לתאם ולסגל אורח חיים שלנו למציאות החדשה כדי להזהר ולמעט במדה שאפשר הסכנה לרבים, וכמש"כ. אחרת ודאי שיש לחשש ר"ל שמה שהי' וגו'.

ובאמת אין צורך להאריך עוד. (וגם י"ל שהוא בבחינת כל המוסיף גורע.) אכן שני כתובים המכחישים – הסטטיסטיקה מצד אחד, ונסיון הצבור שלנו מצד שני – מדרבנים אותנו לגלות הכתוב השלישי. ע"כ, לאחר שהרציתי הדברים לפני רופא גדול א' והוא אשר והרחיב התוכן הרפואי, אען ואומר: אורח החיים שנהלנו בעבר אשר כלל, בין היתר, אפי' הדברים דלהלן – עמידה או ישיבה צפופים בבתי כנסיות ובתי מדרשות, עריכת נישואין קבל קהל גדול וכיו"ב – לא מנעה מאתנו הזהירות הנחוצה משפעת. בחסדי ה' ישנו חסון נגד השפעת אשר תועלתו מרובה. כדוגמא ועדות לכך אפשר לציין שבעונת השפעת של שנת 2017-18 למנינם, שמונים אחוזים (!) מהילדים שנפטרו ר"ל משפעת לא קבלו חסון. (אין מידע אודות המבוגרים.) ז"א, שמדת הסכנה יורדת פלאים במקום חסון בפרט, וניהול חיים בריאים בכלל. (ופשוט שראוי לכל אר"א מידי שנה בשנה לקבל זריקת חסון נגד השפעת.) ועוד, מחלה השפעת היא הכי מדבקת כשהחולה מרגיש בחליו (סובל מחום, ועוד), וע"כ מאן דאיכפת לי' וקפיד אפשר לו להזהר שלא להעביר המחלה עכ"פ באותה שעה חמורה.

ויש להוסיף ולהאריך בזה עוד יותר. אבל נמנעתי מכיון שבאמת כל האריכות במדה מסויימת היא שלא כענין (וכדין). שהרי אפי' אם יערער המערער ויטען שלמעשה מידי שנה בשנה נפטר(ו) יחיד(ים) מהצבור שלנו מחמת השפעת, אין בזה כדי לערער יסוד דברינו בקשר לקובי"ד 19. שתיקותם של גדולי ישראל בשעתם צריכה להתפרש ע"פ תפיסתם אז, ולא ע"פ ערעורים שלמפרע. וכבר כתבנו שנראה שאצל גדולי ישראל לא נתפסה השפעת כסכנה לרבים.

אמנם אילו יצדק מערער בדבריו, הוה נפק"מ טובא להבא לענין השפעת. אכן נראה שצדקו הגדולים זצללה"ה בהערכתם. הלואי שיבא יום וגם מחלת קובי"ד לא תהווה סכנה לצבור שלנו [ולעולם כולו]. אבל פשוט הוא שא"א לקבע שהגענו כבר למדה זו. וממילא חייבים אנו לנקוט בדרכי זהירות.

- אין מקום לפלפל בענין הטבע ומצות ונשמרתם. הדברים פשוטים וברורים: [ספק] סכנה מוגדרת ע"פ חוקי הטבע (למשל, וירוס קטלני מהווה סכנה), ומחייבת זהירות בדרכי הטבע. ותו לא מידי.

בתפלה שנזכה לצפות ואח"כ לראות בנחמת ציון ובנין ירושלים,

מאיר טברסקי

אור ליום ב' לש"ק, ו' מנחם אב